

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yleisestä asumistuesta annetun lain muuttamisesta

Ympäristövaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yleisestä asumistuesta annetun lain muuttamisesta (HE 231/2016 vp): Asia on saapunut sosiaali- ja terveysvaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava ympäristövaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- neuvotteleva virkamies Sanna Pekkarinen, sosiaali- ja terveysministeriö
- tutkija Elina Ahola, Kansaneläkelaitos
- lakimies Mikko Horko, Kansaneläkelaitos
- tutkimusprofessori Pasi Moisio, Terveysten ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- erityisasiantuntija Ellen Vogt, Suomen Kuntaliitto
- erityisasiantuntija Anne Perälähti, SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Valiokunta on saanut kirjalliset lausunnot:

- Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto – SAKKI ry
- Suomen Lukiolaisten Liitto
- Suomen opiskelijakuntien liitto - SAMOK ry
- Suomen ylioppilaskuntien liitto SYL ry.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Hallituksen esityksellä siirretään opiskelijoiden asumisen tukeminen opintotukijärjestelmästä yleiseen asumistukeen. Siirrolla on monia hyviä vaikutuksia. Muutos yksinkertaistaa tukijärjestelmää ja lisää kansalaisten yhdenvertaisuutta asumisen tukemisessa, kun opiskelijoiden asumista tuetaan samanlaisin perustein kuin muiden pienituloisten kansalaisten.

Valiokunnan lausunto StVL 11/2016 vp

Opiskelijat ovat yleisesti toivoneet asumisensa tuen siirtoa yleisen asumistuen piiriin. Osana opintotukijärjestelmää maksettavan opintotuen asumislisän taso on pieni, ja sitä maksetaan vain opintojen ajalta. Etenkin pääkaupunkiseudulla opiskelijat ovat joutuneet käyttämään suuren osan opintorahastaan vuokranmaksuun. Yleisellä asumistuella tuetaan pienituloisten asumista ympärivuotisesti. Sen on katsottu yksinkertaistavan asumistukijärjestelmän kokonaisuutta ja vastaa- van asumisen kustannuksia paremmin kuin asumislisä.

Uudistuksella parannetaan myös alaikäisten omassa taloudessaan asuvien opiskelijoiden asemaa, kun heille mahdollistetaan asumistuen saaminen. Lukioissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevat alaikäiset hakeutuvat toisinaan opiskelemaan kauas kotoaan vuokra-asuntoon, kun sopivaa opiskelupaikkaa ei läheltä ole saatavilla. Uudistus mahdollistaa nykyistä paremmin pienituloisten perheiden lasten mahdollisuudet hakeutua opiskelemaan haluamaansa lukioon tai ammatilliseen oppilaitokseen, joka sijaitsee kaukana hänen kotoaan. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että eräiden oppilaitosten, kuten kansanopistojen, asuntoloissa asuvat sekä ulkomailla vuokralla asuvat opiskelijat jäävät asumislisän piiriin.

Opiskelijoiden taloudellisen aseman parantaminen tukijärjestelmässä tukee kokopäiväisen opiskelemisen edellytyksiä. Tämä mahdollistaa nopeamman siirtymisen työelämään ja ansiotulojen saamiseen ja vähentää toimeentulotuen tarvetta.

Valiokunta katsoo, että opiskelijoiden asumisen tuen siirto yleisen asumistuen piiriin on kannattavaa, mutta kiinnittää jäljempänä huomiota uudistuksen toteutustapaan liittyviin ongelmiin, jotka aiheuttavat paineita toimeentulotukeen. Valiokunta samalla toteaa, että tavoite yhtenäistää opiskelijoiden asumistuki muihin vastaavassa taloudellisessa tilanteessa oleviin kansalaisiin nähden johtaa väistämättä siihen, että samalla pienenee mahdollisuus tunnistaa eri elämänvaiheiden erityistarpeet.

Järjestelmän vaihtumisen vaikutukset opiskelijoiden asumisen tuen määrään

Valiokunta toteaa, että kuten merkittävässä sosiaalipoliittisissa rakenneuudistuksissa yleensä, myös ehdotetussa uudistuksessa on sekä voittajia että häviäjiä. Asumislisän ja yleisen asumistuen saamisen edellytykset ja tuen tason määräytyminen poikkeavat toisistaan. Tämä aiheuttaa sen, että aikaisemmin osana opintotukijärjestelmää asumisen tukea saanut ei sitä enää yleisestä asumistuesta välttämättä saa, tai tuen määrä pienenee. Osalla opiskelijoista tilanne puolestaan paranee. Hallituksen esityksessä olevan arvion mukaan asumisen tuki pysyy nykytasolla tai nousee noin 120 000 opiskelijalla eli noin 64 prosentilla nykyisistä asumislisän saajista. Tuki pienenee noin 54 000 opiskelijalla vähintään 300 euroa vuodessa, ja noin 22 700 opiskelijaa menettää tukea keskimäärin vähintään 100 euroa kuukaudessa. Tukensa menettää kokonaan noin 42 000 opiskelijaa eli noin 22 prosenttia nykyisistä asumislisän saajista.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan muutos parantaa erityisesti yksin asuvien pienituloisten ja korkeita asumismenoja maksavien opiskelijoiden asumistuen tasoa. Menettäjiä ovat erityisesti opiskelijat, jotka asuvat yhteisellä vuokrasopimuksella vuokratussa asunnossa tuloja saavan puolison tai muun henkilön kanssa. Tämä johtuu siitä, että ruokakunnan kaikkien jäsenten tulot vaikuttavat asumistukeen. Valiokunta tunnistaa epäkohdan ja pitää valitettavana, että uudistusta

Valiokunnan lausunto StVL 11/2016 vp

ei ole voitu toteuttaa siten, että asumistuki tarjoaisi riittävän asumisen tuen kaikille pienituloisille. Tämä lisää hakeutumista toimeentulotuen piiriin.

Perheelliset opiskelijat

Valiokunta huomauttaa, että uudistuksen menettäjien joukossa on paljon perheellisiä opiskelijoita. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan useilla lapsiperheillä asumistuki alenee useista kymmenistä euroista jopa yli sataan euroon kuukaudessa. Pienituloisten lapsiperheiden toimeentulon heikentäminen ei voi olla vaikuttamatta perheiden hyvinvointiin.

Esityksestä aiheutuvien muutosten kokonaistarkastelussa opiskelijoiden toimeentulossa on otettu huomioon kompensoivana tekijänä opintolainan valtiontakauksen korotus 250 eurolla kuukaudessa, mitä koskeva hallituksen esitys on eduskunnan käsiteltävänä (HE 229/2016 vp). Samassa yhteydessä ehdotetaan korkeakouluopiskelijoiden opintorahan pienentämistä. Monilla korkeakouluopiskelijoilla taloudellinen tilanne heikkenee, kun opintorahaa leikataan ja asumisen tuki vähenee. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että lapsiperheiden tulee toisen tai molempien vanhempien opiskellessa huolehtia perheensä toimeentulosta lainarahalla. Toimeentulotuessa opintolaina lasketaan opiskelijan tuloksi, vaikka hän ei sitä ole hakenut.

Yleisen asumistuen piirissä opintorahaa saavia lapsiperheitä on noin 13 000. Nykyisin yleistä asumistukea saavat ne vuokralla asuvat opintotukea saavat opiskelijat, joilla on lapsia samassa taloudessa. Uudistuksen vuoksi näiden ruokakuntien keskimääräinen tuki alenee 27 euroa kuukaudessa.

Valiokunta pitää valitettavana, että uudistuksessa ei ole voitu ottaa huomioon perheellisten opiskelijoiden jo muutoinkin tiukkaa taloudellista tilannetta. Puutteet asumistuen tasossa lisäävät paineita viimesijaiseksi tarkoitettuun toimeentulotukeen. Valiokunta esittää, että ympäristövaliokunta ehdottaa asiasta lausumaa. (*Valiokunnan lausumaesitys I*)

Uudistuksen vaikutukset toimeentulotukeen

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan opiskelijoiden siirtäminen yleisen asumistuen piiriin ja siihen liittyen opintorahan huomioon ottaminen tulona asumistuessa tasoittaa tuloeroja. Tulonjaon tasa-arvoisuutta kuvaavan gini-kertoimen arvo laskee 0,03 prosenttiyksikköä ja köyhyysaste laskee 0,17 prosenttiyksikköä. Arviossa on otettu huomioon vireillä olevia toimeentuloon vaikuttavia muita uudistuksia, esimerkiksi opintotuen uudistaminen.

Kun uudistusta tarkastellaan opintotuen asumislisää saavien kannalta, se vaikuttaa opiskelijoiden laskennalliseen toimeentulotuen tarpeeseen eri tavoin. Suurimmalla osalla, 81 prosentilla, toimeentulotuen tarve ei uudistuksen vuoksi muutu. Arvion mukaan 13 prosentilla asumislisää saaneista opiskelijoista toimeentulotuen tarve vähenee ja 7 prosentilla lisääntyy. Kotitaloustyypeittäin tarkasteltuna lakimuutoksen voittajia ovat yksinasuvat, kun taas kolmella neljästä pariskunnasta käytävissä olevat tulot pienenevät yli 100 euroa vuositasona. Valiokunta pitää ymmärrettävänä, että järjestelmien erilaisuus aiheuttaa muutoksia nykyiseen verrattuna, mutta pitää tärkeänä, että ensisijaiseksi tarkoitettua ja syyperusteista asumistukea kehitetään, jotta siinä olevia puutteita ei tarvitse paikata viimesijaisella toimeentulotuella.

Valiokunnan lausunto StVL 11/2016 vp

Enimmäisasumismenojen rajoittaminen

Hallituksen esitykseen sisältyvät julkisen talouden sopeuttamistavoitteet sekä opiskelijoiden asumisen tuen siirtämisestä aiheutuvien lisäkustannusten rahoittaminen ehdotetaan toteutettavan yleisen asumistuen enimmäismenoja rajoittamalla. Kokonaisuudessaan enimmäisasumismenojen korottamatta jättäminen sekä kuntaryhmien 3 ja 4 enimmäisasumismenojen alentaminen viidellä prosentilla vähentää yleisen asumistuen menoja 37,8 miljoonalla eurolla vuonna 2017 ja vuositasolla 66,8 miljoonalla eurolla. Toimeentulotukimenojen arvioidaan lisääntyvän 8,4 miljoonalla eurolla vuonna 2017 ja vuositasolla 13,8 miljoonalla eurolla.

Valiokunta huomauttaa, että enimmäisasumismenoja ei ole korotettu vuokraindeksiin muutosta vastaavasti vuosina 2015 ja 2016, joten tasojen jäädyttäminen heikentää pienituloisten kotitalouksien taloudellista tilannetta, kun vuokrien taso samanaikaisesti nousee. Nämä muutokset aiheuttavat yleistä asumistukea saavilla entistä useammin tilanteita, joissa enimmäisasumismenot eivät vastaa tuensaajan todellisia asumismenoja. Tämä johtaa toimeentulotuen tarpeen lisääntymiseen.

Ruokakunta

Opiskelijoiden asumisen tuen siirtäminen yleisen asumistuen piiriin johtaa siihen, että opiskelijoiden asumistuki kohdentuu jatkossa ruokakuntakohtaisesti samoin kuin muidenkin tuen saajien. Saadun selvityksen mukaan jaetussa asunnossa asuvat opiskelijat tulevat menettämään asumisen tukeaan uudistuksessa. Asumisen tuen menettäminen tai pienentyminen lisää toimeentulotuen tarvetta.

Valiokunta huomauttaa, että tuen ruokakuntakohtaisuus ei ota huomioon opiskelijoiden elämäntilanteesta johtuvia asumisen eroja verrattuna muuhun väestöön. On yleistä, että opiskelijat asuvat kimppa- ja soluasunnoissa, usein taloudellisista ja/tai pienten asuntojen vähäiseen tarjontaan liittyvistä syistä. Opiskelijat voivat jakaa asunnon muiden opiskelijoiden, työssä käyvien taikka työttömien kanssa, mutta tämä ei aina tarkoita sitä, että he muodostavat yhteisen talouden ja siten vastaisivat toistensa toimeentulosta. Eri ruokakuntiin he kuuluvat vain siinä tapauksessa, että heistä kukin hallitsee osaa huoneistosta omalla vuokrasopimuksellaan.

Valiokunta pitää kuitenkin tärkeänä etsiä keinoja ratkaista asumisen tuki ehdotettua yksilöllisemmin. Valiokunta esittää, että ympäristövaliokunta ehdottaa asiasta lausumaa. (*Valiokunnan lausumaesitys 2*)

Vaikutukset hallintoon ja sen kustannuksiin

Opiskelijoiden asumistuen siirron myötä Kansaneläkelaitoksen hallintomenojen arvioidaan kasvavan 10 miljoonalla eurolla. Valiokunta pitää ehdotuksen toimeenpanosta aiheutuvien hallinnon lisäkustannusten määrää verrattain suurena. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan Kansaneläkelaitoksen kannalta suurimmat haasteet muutoksessa liittyvät ratkaisutyöhön ja erityisesti siirtymävaiheeseen.

Valiokunnan lausunto StVL 11/2016 vp

Uudistuksen myötä opiskelijoiden tuloharkinta monimutkaistuu, kun opiskelijoiden tuet ovat kahden eri järjestelmän piirissä. Etuuksien merkittävimmät toimeenpanoon vaikuttavat erot ovat yleisen asumistuen ruokakuntakohtaisuus sekä etuuksien erilaiset tulokäsitteet, sillä opintorahalla ja asumistuella on omat tulo rajansa. Siirron sujuva toimeenpano edellyttää, että Kansaneläkelaitokselle turvataan riittävät resurssit.

Valiokunta pitää perusteltuna lain voimaantulon ajankohtaa, joka jättää järjestelmään siirtymiselle riittävän ajan. Järjestelmää koskevat säännökset ehdotetaan tulevan voimaan 1.8.2017. Hallituksen esityksen mukaan opiskelijat voivat tehdä hakemukset yleisestä asumistuesta ja Kansaneläkelaitos niitä koskevat päätökset 1. toukokuuta 2017 alkaen.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Sosiaali- ja terveysvaliokunta esittää,

että ympäristövaliokunta ottaa edellä olevan huomioon ja

että ympäristövaliokunta ehdottaa eduskunnan hyväksyttäväksi kaksi lausumaa (Valiokunnan lausumaesitykset).

Valiokunnan lausumaesitykset

1. Eduskunta edellyttää, että nyt tehtävien uudistusten vaikutuksia perheellisten opiskelijoiden toimentuloon seurataan ja sen perusteella arvioidaan mahdolliset lainsäädännön uudistamisen tarpeet, esimerkiksi opintorahan huoltajakorotus.

2. Eduskunta edellyttää, että sosiaali- ja terveysministeriö ryhtyy lain voimaantultua arvioimaan yhteisasunnossa asuvien asemaa asumistukijärjestelmässä ja selvittämään ruokakunta-käsitteen mahdollisen uudistamistarpeen.

Helsingissä 29.11.2016

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Tuula Haatainen sd
varapuheenjohtaja Hannakaisa Heikkinen kesk
jäsen Outi Alanko-Kahiluoto vihr
jäsen Eeva-Johanna Eloranta sd
jäsen Arja Juvonen ps
jäsen Niilo Keränen kesk
jäsen Anneli Kiljunen sd
jäsen Sanna Lauslahti kok
jäsen Anne Louhelainen ps

Valiokunnan lausunto StVL 11/2016 vp

jäsen Aino-Kaisa Pekonen vas
jäsen Sari Raassina kok
jäsen Veronica Rehn-Kivi r
jäsen Vesa-Matti Saarakkala ps
jäsen Annika Saarikko kesk
jäsen Martti Talja kesk

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Lahtinen

Valiokunnan lausunto StVL 11/2016 vp
Eriävä mielipide 1

ERIÄVÄ MIELIPIIDE

Perustelut

Hallitus esittää toisen ja korkea-asteen opiskelijoiden siirtämistä yleisen asumistuen piiriin. Uudistuksen tavoitteena on yhdenmukaistaa asumistukijärjestelmää, parantaa korkeita asumismenoja maksavien opiskelijoiden asemaa sekä lisätä kansalaisten yhdenvertaisuutta asumisen tukemisessa. Enimmäisasumismenojen rajoittaminen vähentää yleisen asumistuen menoja esityksen mukaan 37,8 miljoonalla eurolla vuonna 2017 ja vuositasolla 66,8 miljoonalla eurolla. Kokonaisu säästöstä katettaisiin myös valtion talousarviossa sovittu 9,5 miljoonan euron yleisen asumistuen indeksisidonnainen säästö.

Pidämme lähtökohtaisesti hyvänä opiskelijoiden siirtämistä yleisen asumistuen piiriin. Asumisen tukijärjestelmien yksinkertaistaminen ja selkeyttäminen on kannatettava tavoite niin asiakkaiden kuin hallinnon kannalta. Katsomme kuitenkin, että siirtoon liittyy nyt esitetyssä muodossa ongelmia ja että lisäkustannuksia ei voi maksattaa muilla pienituloisilla ihmisillä, jotka saavat tukea korkeisiin asumiskustannuksiinsa. Tästä syystä jätämme valiokunnan mietintöön eriävän mielipiteemme. Olemme myös vaihtoehtobudjetissamme esittäneet asumistuen säästöjen perumista ja rahojen varaamista budjettiin voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti.

Pienituloisten ihmisten asumistukea ei pidä heikentää.

Hallitus jatkaa edelleen asumistuen leikkauksia, joita jo kuluvan vuoden budjetista päätettäessä vastustimme. Opiskelijoiden siirrosta yleisen asumistuen piiriin tulee lisäkustannuksia, jotka hallitus aikoo kattaa paitsi jäädyttämällä asumistuen enimmäisasumiskustannukset myös alentamalla enimmäisasumiskustannuksia 5 prosentilla 3. ja 4. kuntaryhmässä eli käytännössä koko maassa pääkaupunkiseutua lukuun ottamatta.

Enimmäisasumismenoja ei ole korotettu vuokrat indeksiin muutosta vastaavasti vuosina 2015 ja 2016. Tasojen jäädyttäminen ja alentaminen vuonna 2017 heikentäisi kolmatta vuotta peräkkäin pienituloisten kotitalouksien taloudellista tilannetta. Päätös kasvattaisi asumiskustannuksia niillä, joilla enimmäisasumismenot ylittyvät, ja heitä on valtaosa (yli 70 %) yleisen asumistuen saajista. Tämän seurauksena tarve toimeentulotukeen kasvaisi. Toimeentulotuen käytön lisääntyminen kasvattaisi myös kuntien menoja, koska kunnat maksavat puolet perustoimeentulotuesta sekä täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen. Asumistuen heikennykset yhdessä vuokrien nousun kanssa saattavat vauhdittaa alueellista eriytymistä, kun ihmiset joutuvat muuttamaan halvempien vuokrien alueille.

Yleisen asumistuen tasoa ei pitäisi rapauttaa heikennyksin ja indeksijäädytyksin, kuten hallitus on nyt tehnyt. Viime hallituskaudella tehdyn, vuonna 2015 voimaan tulleen yleisen asumistuen uudistuksen tavoitteena oli juuri vastata ensisijaisella etuudella aiempaa paremmin todellisiin asumisoloihin ja -kustannuksiin niin, että tuki on selkeä ja riittävä. Nyt asumistuen jatkuva heikentäminen jälleen monimutkaistaa ja rapauttaa tätä tärkeää ensisijaista sosiaaliturvan tukimuotoa. Samalla hallitus on tehnyt ja on tekemässä monia leikkauksia ihmisten ensisijaisiin etuuksiin mm. alentamalla kansaneläkeindeksiin sidottujen etuuksien tasoa ja jäädyttämällä ne vuoden

Valiokunnan lausunto StVL 11/2016 vp
Eriävä mielipide 1

2019 loppuun. Emme voi hyväksyä näitä pienituloisiin ihmisiin yhä uudelleen toistuvia leikkauksia etenkin, kun hallitus ei ole tehnyt selvitystä siitä, miten säästöjen kumuloituminen vaikuttaa ihmisten toimeentuloon. Tästä syystä esitämme, että lakiesityksestä poistetaan pykälä 10 (kuntaryhmien 3 ja 4 asumiskustannusten lasku) ja 51 (indeksin jäädyttäminen).

Opiskelijoiden toimeentulo on turvattava

Uudistus asettaa opiskelijat asumistuen hakijoina yhdenvertaiseen asemaan muiden pienituloisten kotitalouksien kanssa ja parantaa etenkin yksin asuvien pienituloisten ja korkeita asumismenoja maksavien opiskelijoiden asumistuen tasoa nykyisestä. Osalla opiskelijoista tuki kuitenkin heikkenee, koska yleisen asumistuen myöntämisessä huomioon otettavia tuloja muutettaisiin siten, että opintotuen opintoraha otettaisiin tulona huomioon. 42 000 opiskelijaa menettäisi asumisen tukensa kokonaan, ja 54 000 opiskelijalla tuen määrä pienenesi vähintään 300 euroa vuodessa.

Taloudelliset menetykset olisivat suurimmat pariskunnilla, joista toinen on saanut asumislisää. Menettäjien joukossa olisi paljon perheellisiä opiskelijoita. Useilla lapsiperheillä asumistuki alenisi useista kymmenistä euroista jopa yli sataan euroon kuukaudessa. Lapsiperheiden taloudellista tilannetta heikennetään myös muilla toimilla: lapsilisiä leikataan ja verotuksen lapsivähennys poistuu vuonna 2018. Nämä toimet vaikuttavat pienituloisten lapsiperheiden toimeentuloon ja lasten hyvinvointiin.

Esityksen valmistelussa on selvitetty vaihtoehtoa, jossa opintorahaa ei huomioitaisi tulona. Opintorahan katsominen etuoikeutetuksi tuloksi asumistukea määrättäessä nostaisi opiskelijoille maksettavan asumistuen määrää ja pitäisi ennallaan jo nyt yleisen asumistuen piirissä olevien opiskelijoiden eli lähinnä opiskelijalapsiperheiden tuen tason. Opintorahan säilyttäminen etuoikeutettuna tulona lisäisi opiskelijoiden yleiseen asumistukeen siirtämisestä aiheutuvia kustannuksia noin 20—30 miljoonalla eurolla suhteessa siihen, että opintoraha otettaisiin tulona huomioon. Valmistelussa on katsottu, ettei tätä voi toteuttaa, koska yleisen asumistuen säästöpainetta kasvavasti huomattavasti. Katsomme, ettei tämän mittaluokan uudistuksessa ole tarkoituksenmukaista tavoitella kustannusneutraalia toteutusta, vaan olisi satsattava asumistukeen lisärahoitusta. Toinen vaihtoehto, joka kohdistuisi vain opiskeleviin lapsiperheisiin, olisi opintotuen huoltajakorotuksen käyttöön ottaminen. Mielestämme nämä keinot on otettava käyttöön opiskelijoiden taloudellisen tilanteen kohentamiseksi.

Yhdessä julkisen talouden suunnitelmassa sovitun opintotuki uudistuksen kanssa esitys tulee merkitsemään hyvin suurta muutosta opiskelijoiden etuusjärjestelmään. Asiantuntijakuulemisessa on arvioitu, että opiskelijat jäävät lainapainotteisen opintotuki uudistuksen myötä laskennallisen toimeentulotuen ulkopuolelle. Opintotuki uudistusta koskevan hallituksen esityksen mukaan korkeakouluopiskelijoiden opintoraha alenee 1.8.2017 alkaen jopa 336 eurosta 250 euroon. Samalla tukiaikaa lyhennetään ja opintolainapainotteisuutta lisätään. Asumisen tuen menettäjistä 71 prosenttia olisi korkeakouluopiskelijoita.

Asiantuntijakuulemisessa on esitetty huoli siitä, että lainapainotteisuuden kasvattaminen opintotuessa tulee todennäköisesti vaikuttamaan sosiaaliseen liikkuvuuteen, kun opiskeluun liittyvä taloudellinen riski kasvaa. Vanhempien varallisuus ja kyky suojata lapsiaan taloudellisilta riskeiltä

Valiokunnan lausunto StVL 11/2016 vp
Eriävä mielipide 1

muodostunee entistä merkittävämmäksi tekijäksi nuorten opiskeluvalinnoissa. Edellyttämme, että hallitus toimii kaikin tavoin tällaista kehitystä vastaan ja seuraa uudistuksen vaikutuksia.

Katsomme, että opiskelijoiden toimeentulo on turvattava niin, että kokopäiväinen opiskelu on mahdollista. Jatkossa on seurattava, miten uudistuksen kokonaisuus vaikuttaa opiskelijoiden toimeentuloon ja opintojen suorittamiseen. Tarvittaessa on järjestelmää muutettava esimerkiksi niin, että opintorahaa ei oteta tulona huomioon asumistukea määrättäessä. Tätä muutosta ei kuitenkaan pidä tehdä muiden tuensaajien asemaa heikentämällä.

Yleistä asumistukea on kehitettävä sujuvammaksi

On jäänyt epäselväksi, yksinkertaistaako tämä hallituksen esitys sosiaaliturvaa vai monimutkaistaako sitä entisestään. Yleisen asumistuen ruokakuntakohtaisuus palauttaa opiskelijoille yhdessä asumisen ja avoliiton selvittämiseen liittyvät ongelmat. Opiskelijoiden tuloharkinta monimutkaistuu, kun opintorahalla ja asumistuella on omat tulojajansa. Opintotuen asumislisä tulee myös järjestelmänä säilymään edelleen hyvin pienelle osalle opiskelijoita. Kelan hallintomenojen oletetaan kasvavan peräti 10 miljoonalla eurolla siirron myötä. Hyvää on se, että asumistukijärjestelmän yhteensovitusongelmat poistuisivat tilanteissa, joissa henkilö siirtyy asumistukijärjestelmästä toiseen.

Eri asumisen tukimuodot on tarkoitettu tueksi erilaisiin elämäntilanteisiin. Tähän kiinnitettiin erityisesti huomiota syksyllä 2015, kun hallitus aikoi lakkauttaa eläkkeensaajan asumistuen. Tällöin hallituksen suunnitelmissa ei ollut tarkoitus tuen tai tuensaajien erityispiirteiden huomioimista yleisessä asumistuessa. Vastaavasti nyt esitetty muutos ei huomioi opiskelijoiden asumisen erityispiirteitä. Erityisesti kimppa- ja soluasuminen sekä vuoden mittaan merkittävästi vaihtelevat tulot ovat opiskelijoiden keskuudessa yleistä. Opiskelijat vaihtavat myös asuntoja muuta väestöä useammin.

Erilaisten asumisjärjestelyiden tulee olla helposti ilmoitettavissa Kansaneläkelaitokselle ilman kohtuutonta vaivaa ja tukien takaisinperintää. Asumisen kimppakämpässä on oltava mahdollista, ilman että toisen opiskelijan tuloja otetaan huomioon asumistukea laskettaessa. Toisen opiskelijan tulot eivät saa vaikuttaa toisen opiskelijan asumistuen määrään eikä toimeentuloon. Myös erillisten vuokrasopimusten tekeminen tulee olla helppoa. Kimppa-asuminen on suosittua, ja sen soisi lisääntyvän yhteiskunnassa myös esim. yksinäisten vanhusten asumismuotona. Asumistuen hakemisen sujuvoittaminen on tärkeää paitsi opiskelijoiden myös kaikkien asumistuen saajien kohdalla. Asumistuen on vastattava nykyajan asumisen muotoihin ilman ylimääräistä byrokrati-aa.

Lopuksi

Opiskelijoiden siirtämisellä yleiseen asumistukeen voi olla vaikeasti ennakoitavia vaikutuksia vuokra-asuntomarkkinoilla. Uudistus siirtää yhteiskunnan rahamuotoisen tuen painopistettä opintojen tukemisesta asumisen tukemiseen, ja uudistuksella voi myös olla välillisiä vaikutuksia asuntomarkkinoihin ja opiskelijoiden käyttäytymiseen, joita on tässä vaiheessa vaikea ennakoida. Pitkällä aikavälillä uudistus voi entisestään kiihdyttää pienten vuokra-asuntojen vuokrannousua, jos opiskelijat muuttavat kalliimpiin vuokra-asuntoihin. Asumiskustannusten hillitsemiseksi

Valiokunnan lausunto StVL 11/2016 vp
Eriävä mielipide 1

väärä keino on asumistuen saajien toimeentulosta leikkaaminen. Sen sijaan kohtuuhintaiseen vuokra-asuntotuotantoon on satsattava monipuolisin keinoin.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että ympäristövaliokunta ehdottaa lakiehdotuksen muuttamista siten, että siitä poistetaan 10 ja 51 § ja

että ympäristövaliokunta muutoin ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 29.11.2016

Tuula Haatainen sd
Eeva-Johanna Eloranta sd
Anneli Kiljunen sd
Outi Alanko-Kahiluoto vihr
Aino-Kaisa Pekonen vas

**Valiokunnan lausunto StVL 11/2016 vp
Eriävä mielipide 2**

ERIÄVÄ MIELIPIIDE 2

Perustelut

Hallituksen esityksen mukaan toisen ja korkea-asteen opiskelijat siirrettäisiin opiskelijan asumis-
lisästä yleisen asumistuen piiriin. Uudistuksen tavoitteet asumistukijärjestelmän yhdenmukaista-
miseksi ja opiskelijoiden aseman parantamiseksi ovat kannatettavia ja oikeansuuntaisia. Pidän
lähtökohtaisesti hyvänä opiskelijoiden siirtämistä yleisen asumistuen piiriin. Asumisen tukijär-
jestelmien yksinkertaistaminen ja selkeyttäminen on kannatettava tavoite niin asiakkaiden kuin
hallinnon kannalta.

Opiskelijan asumislisä on opiskelijoiden tarpeisiin räätälöity, ja yleiseen asumistukeen liittyy
piirteitä, jotka voivat soveltua huonosti opiskelijan elämäntilanteeseen. Opiskelijan asumislisä on
opintoihin perustuva tuki, kun yleinen asumislisä on tuloihin perustuva tuki. Eri asumisen tuki-
muodot on tarkoitettu tueksi erilaisiin elämäntilanteisiin. Tämä voi synnyttää erinäisiä ongelma-
tilanteita, jotka liittyvät opiskelijoiden asumisjärjestelyihin ja jotka poikkeavat muista pienitulois-
ista. Erityisesti kimppa- ja soluasuminen sekä vuoden mittaan merkittävästi vaihtelevat tulot
ovat opiskelijoiden keskuudessa yleistä. Opiskelijat vaihtavat myös asuntoja muuta väestöä
useammin. Asumisen kimppakämpässä on oltava mahdollista niin, että toisen opiskelijan tulot ei-
vät vaikuta toisen opiskelijan asumistuen määrään eikä toimeentuloon. Ympäristövaliokunnan
tulisi muuttaa lakiehdotuksen 4 §:ää siten, ettei opiskelijoihin sovelleta yhteisen ruokakunnan
määritelmää. Erilaisten asumisjärjestelyiden tulee olla helposti ilmoitettavissa Kansaneläkelai-
tokselle ilman kohtuutonta vaivaa ja tukien takaisinperintää. Myös erillisten vuokrasopimusten
tekemisen tulee olla helppoa. Asumistuen hakemisen sujuvoittaminen on tärkeää paitsi opiskeli-
joiden myös kaikkien asumistuen saajien kohdalla. Asumistuen on vastattava nykyajan asumisen
muotoihin ilman ylimääräistä byrokratiaa.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitän,

että ympäristövaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 29.11.2016

Veronica Rehn-Kivi r